

6. Громко Т. В. Лексика та фразеологія на позначення грому в українських говірках Кіровоградщини. *Наукові записки КДПУ. Серія : Філологічні науки (Мовознавство)* / ред. кол.: О. А. Семенюк та ін. Кіровоград : Вид. Лисенко В. Ф., 2016. Вип. 146. С. 354–358.
7. Занько Г. П., Осадча О. С. Від фольклорного до літературного космосу: українська народна календарна лексика й астрономічна лексика наукової фантастики: пошуки й матеріали. Київ; Умань : ПП Жовтий, 2011. 232 с.
8. Карпенко О. Ю. Про космонімічний фрейм. *Записки з ономастики*. Одеса : Астропринт, 2009. Вип. 12. С. 51–63.
9. Малюга А. Ф. Найменування явищ природи у зіставному аспекті : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.17. Донецьк, 2010. 21 с.
10. Мизин Т. О. Вербалізація концепту weather / погода в англійській та українській мовних картинах світу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. Вип. 2 (68). С. 115–118.
11. Підгородецька І. Ю. Образно-символічний потенціал космонімів як засобів вербалізації краси природи (на матеріалі творів української дитячої літератури другої половини XIX – початку XX ст.). *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2008. Вип. 26. С. 67–71.
12. Плечко А. А. Місяць у традиційних уявленнях поліщуків та його номінація в середньополіських говірках. *Волинь-Житомирщина* : іст.-філ. зб. з регіон. пробл. Житомир, 2010. Вип. 22 (II). С. 350–356.
13. Радченко О. І. Астрономічна лексика української мови як вияв давнього міфологічного світобачення / за ред. Ю. Л. Мосенкіса. Київ : Альфа друк, 2008. 16 с.
14. Синишин Л. М. Астрономічна лексика української мови та її вивчення в курсі української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. пр. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2008. Вип. 3. С. 214–218.
15. Соломахін А. Ф. Структура, функціонування та розвиток астрономічної термінології української мови (друга половина XX – початок XXI ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2015. 20 с.
16. Тріль О. М. Назви нічного світила в пам'ятках української мови. *Волинь-Житомирщина* : іст.-філ. зб. з регіон. пробл. Житомир, 2009. Вип. 18. С. 104–112.
17. Тріль О. М. Назви сузір'їв в українській мові XVI–XVII ст. *Писемні пам'ятки: сучасне прочитання*. Львів : Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАНУ, 2011. С. 107–112.
18. Тріль О. М. Особливості функціонування слова «зв'езда» в пам'ятках української мови XVI–XVIII ст. *Українська історична та діалектна лексика* : зб. наук. праць. Львів : Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАНУ, 2007. Вип. 5. С. 240–253.

УДК 81'38

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.31.3>

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА

LEXICAL AND STYLISTIC ANALYSIS OF POLITICAL SPEECHES BY VYACHESLAV CHORNOVIL

Ковалів С.В.,
orcid.org/0009-0009-6454-5580
 кандидат філологічних наук,
 викладач кафедри української мови
 Національного університету «Львівська політехніка»

У дослідженні виділено мовні засоби, які застосовуються у політичному дискурсі. З огляду на це сформульовано теоретичну базу поняття «політичний дискурс», виокремлено головні риси політичного дискурсу та увиразнено його провідні функції. Розглянуто промови кандидата у президенти України В'ячеслава Чорновола з позиції лексико-стилістичного аналізу. Мета дослідження – проаналізувати та сформулювати лексико-стилістичні особливості промов політика та громадського діяча. Для реалізації цієї мети виконано такі завдання: 1) висвітлити теоретичні особливості поняття «політичний дискурс»; 2) визначити та встановити лексико-стилістичні властивості політичного

дискурсу, застосувавши для цього найважливіші виступи кандидата у президенти В'ячеслава Чорновола; 3) з'ясувати, який вплив на реципієнтів мали тексти діяча. Актуальність роботи пов'язана із підвищеною увагою до політичних лідерів, які впливають на цільову аудиторію через промови, за допомогою яких вони формують настрої та суспільні погляди у громадян.

У роботі представлено теоретичний аналіз політичного дискурсу, підкреслено важливість вивчення його у зв'язку із політичною лінгвістикою, оскільки ці два поняття є компліментарними. Виокремлено матеріали, які належать до політичного дискурсу, а також з'ясовано його основні функції. Підкреслено найважливіші рівні ораторської майстерності В. Чорновола. Проаналізовано його політичні тексти у розрізі лексико-стилістичного аналізу. З'ясовано, що на цих мовних рівнях політик послуговувався низкою художніх засобів: епітетами, метафорами, порівняннями, іронією, метонімією, алегорією. Аналізуючи висловлювання авторитетного діяча, спостерігаємо також використання різних прийомів: застосування слів-ключів, домінування займенників «ми», «наш», використання повторюваних конструкцій, модальних слів, ввічливих звертань, низки термінів та лексем із офіційно-ділового стилю, а також формування чіткої та послідовної структури промови.

Ключові слова: політичний дискурс, політична лінгвістика, промова, лексико-стилістичні засоби, художні засоби.

The study delves into the linguistic mechanisms employed in political discourse, establishing a theoretical foundation for the concept. It underscores the primary attributes and pivotal functions of political discourse, with a specific focus on the speeches of presidential candidate Vyacheslav Chornovil through lexical and stylistic analysis. The objective is to scrutinize and articulate the lexical and stylistic nuances inherent in the speeches of a politician and public figure. To achieve this objective, several tasks have been executed: 1) elucidating the theoretical aspects of "political discourse"; 2) pinpointing and defining the lexical and stylistic characteristics of political discourse, utilizing key speeches by Vyacheslav Chornovil; 3) discerning the influence of the audience on the figure's texts. The significance of this work lies in the growing attention directed towards political leaders who, through speeches, shape the sentiments and public perspectives of citizens, making it a pertinent area of study.

The paper undertakes a theoretical exploration of political discourse, underscoring its intrinsic connection with political linguistics, as these concepts are mutually reinforcing. It discerns the materials pertinent to political discourse and elucidates its primary functions. A detailed examination of Vyacheslav Chornovil's oratory prowess is conducted, focusing on lexical and stylistic analysis of his political texts. The study reveals that, at these linguistic levels, the politician employed a repertoire of artistic devices such as epithets, metaphors, similes, irony, metonymy, and allegory. The analysis of statements from this authoritative figure unveils the utilization of various techniques, including the strategic use of key words, the prevalent use of pronouns like "we" and "our", the incorporation of repetitive constructions, modal words, courteous appeals, a plethora of terms and lexemes from the official business style, and the formulation of a coherent and structured speech.

Key words: political discourse, political linguistics, speech, lexical and stylistic means, artistic means.

Постановка проблеми. Публічні промови та інтерв'ю державних діячів (президентів, прем'єрів, міністрів, політиків) є предметом інтересу дослідників із різних галузей науки, оскільки виступи посадовців завжди відіграють важливу роль у зовнішніх відносинах держави, й у внутрішній політиці. Вдала комунікація із міжнародною спільнотою дає можливість впливати на широкі кола громадськості та настрої суспільства в різних країнах.

Ми маємо намір окреслити політичний виступ крізь призму лінгвістичних особливостей, які зі свого боку породжують політичний дискурс. Застосовуючи певні мовні засоби, політичний дискурс здійснює вплив як на колективну, так і на особистісну свідомість. Тому важливим є вивчення лексико-стилістичних властивостей політичної риторики.

Упродовж усіх років незалежності ми мали можливість чути різновекторні промови політичної еліти, серед яких виступи, що об'єднували народ, засвідчували нерозривний зв'язок у парадигмі спільних цінностей, патріотизму та духовної спорідненості. А також ті виступи, що роз'єднували націю, провокували невдоволення та призводили до розколу в суспільному просторі.

Мотивів для таких вчинків може бути багато, проте ключовими є індивідуальність головних керманів країни, їхня цивілізаційна орієнтація, національно-культурна ідентичність, принципи на рівні моральних ідеалів, світоглядних переконань та ставлення до громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідницька база із вивчення політичного дискурсу є надзвичайно широкою, і її постійно доповнюють новими працями. До проблем політичного дискурсу зверталися і вітчизняні науковці, і вчені за кордоном. Це розвідки Т. Вашук, Р. Водак, О. Зарецького, Н. Кондратенко, В. Кулика, В. Лук'янець, О. Олексієвець, С. Романюк, К. Серажим, О. Селіванової, Л. Стрій, Н. Шевчук, О. Шейгала.

Політичний дискурс зацікавлює науковців з огляду на те, що мова у політичній площині відіграє найважливішу роль. Адже саме завдяки риторичній вправності та вмінню комунікувати політики привертають увагу до своїх персон, збільшують власний вплив на електорат та керування державою.

Тож аналіз досліджень вчених вказує на те, що політичний дискурс спроектований передую-

сім на переконання, утвердження та збереження політичного авторитету. Як слушно зауважує Н. Шевчук, «це єдність комунікативної поведінки і прагматичних, політичних, соціокультурних і психологічних чинників, що являють собою системно-символічний порядок, у межах якого реалізується процес боротьби за владу» [1, с. 267].

Для лексико-стилістичного аналізу обраної теми слід звернутись до наукових доробків таких українських дослідників: Н. Бабич, А. Грищенко, Л. Мацько, О. Микитюк, О. Пономаріва.

Мета статті – проаналізувати та сформулювати лексико-стилістичні особливості промов кандидата у президенти України В'ячеслава Чорновола. З огляду на поставлену мету необхідно вирішити такі **завдання**: 1) висвітлити теоретичні особливості поняття «політичний дискурс»; 2) визначити та встановити лексико-стилістичні властивості політичного дискурсу, застосувавши для цього найважливіші виступи кандидата у президенти В'ячеслава Чорновола; 3) з'ясувати, який вплив на реципієнтів мали тексти діяча.

Виклад основного матеріалу. У межах українського мовознавства впродовж останнього десятиліття помітно посилюється інтерес до опрацювання політичного дискурсу. Детальніше розкриваючи трактування концепту «політичний дискурс», варто звернутися до такої царини вивчення цієї галузі, як *політична лінгвістика*, адже ці поняття корелюють між собою.

До цього твердження звертається Л. Нагорна у праці «Політична мова і мовна політика», де підкреслює, що предметом дослідження політичної лінгвістики є комплекс політико-мовних відносин, а «політична мова в її інтерпретації розглядається не лише як інструмент описання тих або інших політичних явищ, а й як чинник активного впливу на політичний процес шляхом формування ціннісних настанов і поведінських стереотипів» [2, с. 50]. Тож у центрі вивчення політичного дискурсу перебуває лінгвістичне начало, адже політичний дискурс ми можемо аналізувати крізь призму застосування мови в якості політичної цілі, «як прищеплення суспільній свідомості певних уявлень і як мовленнєва взаємодія соціальних груп та індивідів» [2, с. 42]. Дослідження мовних одиниць здатне визначити приховані мотиви політичних вчинків, маніпулятивні стратегії, втілені з метою впливу на свідомість електорату через агітаційні засоби: брошури, плакати, тексти, інтерв'ю, промови.

Політична лінгвістика урівноважує міждисциплінарні зв'язки та симбіоз політики та мовоз-

навства. Вона побутує також на межі політики й ідентичності.

Існує багато тлумачень змісту поняття політичного дискурсу. Варто виокремити деякі із них, зокрема:

1. Політичний дискурс – це вид дискурсу, спрямований на майбутній контекст. Моделює інтереси суспільства, тобто він формується авторами і «споживачами», оскільки їх очікування і бажання «вмонтовані» в ньому. Часто дискурсивні вміння політика важать більше, ніж його особистісні риси [3, с. 158].

2. Політичний дискурс – це мовленнєві утворення (усні або письмові), що стосуються сфери політики, реалізуються вербально та екстравербально, актуалізуються у певному ситуативному контексті і спрямовані на здійснення конкретної прагматичної семантики [4, с. 183].

3. Політичний дискурс – це конкретний вияв політичної комунікації, що передбачає актуалізацію політичного тексту в комунікативному акті взаємодії політичного суб'єкта (політика, політичної сили, влади) та об'єкта (аудиторії, електорату, виборця) [5, с. 12].

4. Політичний дискурс – це текст, зумовлений ситуацією політичного спілкування [6, с. 240].

5. Політичний дискурс є багатоплановим явищем, основними компонентами якого є текст (в усній або письмовій формі), екстралінгвальний контекст (мета, обставини, ситуація, спосіб та час реалізації), наявність адресанта і адресата, які взаємодіють. Основною ознакою політичного дискурсу є його інституційність, а важливою рисою є його опосередкованість ЗМІ та засобами масової комунікації [7, с. 217].

Переслідуючи власні інтереси, політики докладають зусиль, аби впливати на рішення виборців, часто маніпулюючи почуттями національної свідомості й подекуди етичними принципами. Вони свідомо застосовують мовні ігри, варіюючи семантикою слів. Тож, як доречно зауважує І. Бутова, «політичний дискурс став предметом особливої та навіть прискіпливої уваги лінгвістів саме у той період, коли політична комунікація набула рис засобу маніпулювання свідомістю» [8, с. 232].

Політичні інтерв'ю, офіційні заяви, промови, тексти політичного характеру, брошури, прокламації, телевізійні ролики – всі ці матеріали належать до політичного дискурсу.

Детально окреслили функції політичного дискурсу Г. Вусик та О. Антонюк, виокремивши ідеологічну, маніпулятивну, мобілізаційну та корпоративну, а також функцію привернення уваги.

«Мобілізаційна функція – це емоційний заклик адресанта до ціннісних та ідеологічних пререференцій електорату. Вона найчіткіше виражена у плакатах, лозунгах, листівках. Маніпулятивна полягає у спекуляції інформацією щодо нагальних суспільних проблем з метою розпалювання ворожнечі між політичними опонентами. Ідеологічна та корпоративна – це функції виокремлення ключових позицій політика чи партії з метою демонстрування власних особливостей. Функція привернення уваги має на меті якщо не прихилити реципієнта на бік політика, то принаймні заявити про його існування яскравим зображенням чи слоганом» [7, с. 216].

У ході існування політичного дискурсу доволі яскраво про себе заявляють фразеологічні та лексичні маніпулятивні прийоми, в межах яких використовують влучні слова для формулювання ідей та стратегій. Сюди також належить притаманні мовленню динамічність смислового значення слова, перешкоди в процесі розмежування головного значення слова та його конотацій, різноманітність усіх можливих значень слова, заміна об'єктивних фактів на суб'єктивні й навпаки. Усі ці прийоми активно та свідомо використовують політики у власній діяльності. О. Руда слушно підкреслює, що «мовленнева (мовна) маніпуляція – різновид маніпулятивного впливу, який здійснюється шляхом майстерного використання певних ресурсів мови з метою прихованого впливу на когнітивну й поведінкову діяльність адресата» [9, с. 50–51].

Зауважмо, що правильна комунікація із виборцями націлена на те, щоб викликати інтерес, зацікавити та змусити громадськість обирати та підтримувати ті чи інші політичні партії та їх кандидатів. Саме індивідуальність претендента на пост глави держави, його ідеали, ціннісні імперативи, світоглядні переконання та фаховість відображають візію кандидата щодо майбутнього розвитку країни та відстоювання інтересів нації.

Зважаючи на наявність джерел медіа інформації, ми маємо змогу оцінити комунікаційні задатки, прикметні риси публічних виступів кандидата у президенти України – В'ячеслава Чорновола.

Відомо, що політики самотужки не пишуть промов, вони можуть їх корегувати, вносити правки на власний розсуд, однак офіційні документи повинні перегукуватись відповідно до написаного раніше. Саме спічрайтери окреслюють цілі промови та визначають, якими словами називати ті чи інші ініціативи, події або факти. Як зауважує А. Литвин, «процес підготовки та

написання промов у різних спічрайтерів має свою специфіку, адже на це впливають їхні індивідуальні характеристики, рівень підготовки, попередній досвід, але всі вони зазначають, що це достатньо кропіткий і довготривалий процес» [10, с. 112]. Розглядаючи дві форми промов: письмову та усну, зацентруємо увагу на останній, оскільки вона дає можливість адресантові встановити швидкий контакт із громадськістю, до якої звертається.

Зауважмо, що В. Чорновіл мав потужний інтелект, високий рівень освіти та від природи був красномовним. З огляду на те, що він займався громадською діяльністю, публіцистикою, літературною критикою, був лідером українського національно-демократичного визвольного руху і мав неабиякий політичний досвід, можемо зробити висновок, що у В. Чорновола не було труднощів публічної комунікації із виборцями. Він не читав задалегідь написані тексти, не користувався послугами спічрайтерів. Кожен із виступів цього харизматичного політика можна вважати зразком ораторської майстерності. Гадаю, варто виокремити певні аспекти риторичної вправності кандидата у президенти:

– у його виступах певною мірою присутня імпровізація, водночас вони стислі та добре структуровані, із чітко окресленою громадянською позицією та аргументами. В. Чорновіл відзначався здатністю ефективно комунікувати з різними аудиторіями, вправно адаптовувати власні ідеї та принципи до очікувань та потреб електорату.

– діячеві було притаманне вміння переконувати та впливати на людей, використовуючи влучні аргументи та обґрунтовані твердження для підсилення свого становища.

– В. Чорновіл мав здатність впливати та переконувати, використовуючи для цього емоційно-забарвлену лексику, влучні аргументи та вмотивовані судження задля підсилення своєї ролі. Вірність власним переконанням лише зміцнювала його позицію та харизматичну поведінку.

– голос в ораторській діяльності В. Чорновола також був потужним інструментом впливу. Адже сильний голос та виразне мовлення допомагали привертати увагу, закарбовувались у пам'яті слухачів та робили його виступи виразними.

Виступам В. Чорновола характерне чимале застосування лексико-стилістичних засобів. Із контексту виступів простежуємо, що головними принципами подальшого розвитку політик вважав утвердження національної свідомості громадян, об'єднання нації задля формування

держави, незалежність України, пропагування демократичних цінностей, відкрите громадянське суспільство.

Роблячи аналіз мовного образу політика, варто виокремити низку мовностилістичних прийомів, які він застосовував. Ми встановили такі характерні засоби, які найчастіше зустрічаємо у його виступах. На рівні лексики та стилістики це епітети, метафори, порівняння, іронія, метонімія, алегорія.

Епітет.

Ефективним засобом мовленнєвого впливу на виборця є використання експресивних лексичних засобів. Епітети є тим засобом емоційного вираження, який поглиблює вплив на електорат. В. Чорновіл активно послуговується цим мовностилістичним прийомом з метою актуалізувати світоглядно-ціннісні орієнтири для виборців та спонукати їх звернути увагу на певні моменти. Такими яскравими епітетами, наприклад, є:

- «можливість зібратись так масово у цьому *благословенному куточку* нашої Галичини» (цим епітетом політик підкреслює особливу цінність згаданого регіону України).

- «нашій *славній великій* Вітчизні» (епітет використовується з метою підкреслити важливість та значущість Вітчизни).

- «у тій *важкій боротьбі* прийняти закон» (епітет з метою підкреслити інтенсивність і наполегливість боротьби).

- «дай, Боже, нам любити Україну понад усе сьогодні – маючи, щоб не довелося *гірко* любити її, втративши» (епітет «гірко» вказує на те, що любов до Батьківщини може бути важкою, болісною та супроводжуватися гіркотою, в разі якщо втратимо власну державність та незалежність).

- «ви знаєте, в якій *знаменний час* ви завітали до нас» (конструкція «*знаменний час*» використано з метою створити образ значущої події, періоду в історії, коли почалась зароджуватись незалежна Україна).

Метафора.

Одним з улюблених лексичних засобів, якими часто послуговувався у промовах В. Чорновіл, була метафора. Завдяки їй політику вдавалося доносити складні концепції до загалу, формувати ідентичність та образ в очах виборців, створити певні асоціації у слухачів, зробивши політичну інформацію більш доступною.

- «ви були *хранителями наших цінностей*, ви були тими, хто голосив цілому світу про те, що є Україна» (політик підкреслює вагому роль людей, які дбають про цінності та прагнуть зберегти їх).

- «це була *дорога нашої печалі* більше, ніж дорога нашої радості» (метафора, яка передає трагічну суть сторінок української історії).

- «над Україною *нависає зловісна двоголова тінь* російського імперіалізму» (художній засіб, що символізує нищівний та зловісний вплив російського імперіалізму на Україну).

- «*господарі на своїй землі*» (цією метафорою В. Чорновіл підкреслює ідею влади, власності та контролю над землею чи територією громадянами України, і це має політичний та патріотичний відтінок).

- «сьогодні ми почали дихати на повні груди *повітрям свободи*» (засіб, який виражає відчуття легкості, простору та можливостей, вказуючи, що свобода подібна до чистого повітря).

- «мова – це *цементуючий фактор*» (порівняння з «цементуючим фактором» вказує на важливість мови як чинника, який об'єднує, з'єднує та зміцнює спільноту чи суспільство, подібно до цементу, який утримує різні елементи разом).

Порівняння.

У політичному мовленні порівняння можуть бути використані для пояснення складних політичних, економічних або соціальних питань широкій аудиторії, використовуючи більш зрозумілі аналогії. Передусім порівняння в політичних промовах є ефективним засобом переконання громадськості і цим лексичним знаряддям В. Чорновіл активно користувався.

- «важко назвати іншу націю, яку б так часто знищували і так нещадно шматували... і яка знову б поставала до життя, як *фенікс з попелу*, народжувала нову еліту, знаходила сили для самоствердження» (у цьому випадку порівняння з «феніксом, який постає з попелу» служить для створення образу відродження та відновлення нації після важких часів та негараздів. Фенікс у міфології символізує відродження та вічний життєвий цикл. Таким чином, це порівняння виражає ідею, що нація здатна відроджуватись та підніматись після труднощів).

Алегорія.

- «сьогодні ми нарешті маємо можливість зібратись так масово у цьому благословенному куточку нашої Галичини, якому історія вдруге дала право стати *п'ємонт* України, стати основою українського національного відродження» (підкреслення важливості чи цінності певного регіону, вказуючи на його культурне і історичне значення).

Метонімія.

- «Кравчука не бачу, бо ми ідейні опоненти. Ті всі гасла, що він висловлює, – це *чужі прапори*.

Він виступає під чужими прапорами» (використовуючи цей художній засіб, політик хотів продемонструвати світоглядні та політичні розбіжності з Л. Кравчуком, ідейну ідентифікацію опонента та його тяжіння до проросійського вектору розвитку. Таким чином маркуючи таку поведінку антиукраїнською та негативною).

Іронія.

- «все, що відбулося в Москві, – це така комедія» (у даному випадку, вислів «це комедія» може бути вжитий з іронією або сарказмом, підкреслюючи, що події або ситуація, про яку йдеться, є не тільки смішною, але й нелогічною).

Типовими рисами промов В. Чорновола у розрізі лінгвістичного аналізу є використання слів-ключів. Найчастіше у виступах політика можемо побачити застосування лексем: *Україна, державність, незалежність, об'єднатись, демократична Україна, визволення, суверенна держава, законно, демократія, співвітчизники, національна ідея*. Слова-ключі ідентифікують промову політика для слухачів крізь призму визначальних ідей, які він закладає у виступі через слова-ключі: *Ось таким відкритим демократичним суспільством із широкими місцевими самоврядуваннями я хочу бачити майбутнє України. Це надзвичайно важливе для України питання, і ми зараз почнемо боротьбу за державність, за справжню державність української мови.*

Використовують повторювані словосполучення задля підсилення та виділення певних ідей або аргументів у тексті. Застосування таких конструкцій у промовах сприяє тому, що слухач їх краще зауважує та запам'ятовує: *Всі ми розуміємо, що нам потрібна незалежна держава, незалежна, демократична, відкрита держава. Держава – це контроль над економікою, якої ми це не маємо, держава – це свої гроші, яких ми це не маємо, держава – це захист нашого споживчого ринку. У боротьбі за цю державу ми повинні усі об'єднатися.*

Модальні слова вжиті з метою заохочення виборців до майбутньої співпраці: *Нам потрібно будувати державу, бо люди старої закваски, нам держави будувати не буде. Давайте правду скажемо!*

Ввічливі звертання до виборців особливо активізують їхню увагу: *Шановні жителі Павлограду, дорогі друзі! Дорогі країни, із країв далеких і не дуже, що прибули на цей безпрецедентний за своїм значенням і своїм масштабом*

фестиваль! Дорогі мої львів'яни! Дорогі наші земляки!

Намагаючись продемонструвати приналежність до українського народу та нероздільність із ним, політик часто використовує займенники «ми», «наш»: *Ми* – це продовження історії українського народу *нашої* держави. Держава – це захист *нашого* споживчого ринку, *наші* митні кордони. У боротьбі за цю державу *ми* повинні усі об'єднатися.

Використання термінів та іншої лексики офіційно-ділового характеру у промовах спрямовані на звертання до ерудованої та обізнаної публіки. Використовуючи такі звороти, В. Чорновіл має на меті продемонструвати високий інтелектуальний рівень слухачів: *Я є автором федеративного устрою країни, щоб люди не плутали з автономізмом. Нам потрібна децентралізація, щоб московський централізм не пересадити автоматично у Київ.*

Добра структурованість у текстах промов сприяє зрозумілості та ефективному спілкуванню між політичним кандидатом та його виборцями:

По-перше, Україна повинна бути країною повної демократії, тієї демократії, яка є надбанням цивілізації сьогодні. По-друге, це має бути відкрите суспільство.

Висновок. Підсумовуючи, зауважмо, що ми детально ознайомились із поняттям політичний дискурс, здійснили аналіз усіх матеріалів та властивостей, які входять до цієї категорії, охарактеризували його функції. Усе це дає нам змогу зробити висновки, що політичний дискурс є різноплановим явищем, головними складниками якого є текст, контекст та взаємодія комунікантів між собою. Цей мовленнєвий процес потребує подальших глибоких досліджень.

Також здійснений аналіз політичних промов В. Чорновола продемонстрував нам, що головною метою адресанта є донести свої міркування та повпливати на реципієнтів у ході розмови.

Аналізуючи висловлювання кандидата у президенти, ми виділили такі групи лексико-стилістичних засобів, якими він послуговувався: епітет, метафора, порівняння, алегорія, метонімія, іронія, використання слів-ключів, застосування повторюваних сполук та модальних слів, звертань, а також помітили часте вживання займенників «ми» та «наш».

Думаю, що надалі було б варто дослідити лінгвістичні та індивідуальні особливості політичних промов низки інших діячів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шевчук Н. Особливості політичного дискурсу: зміст, функції, жанрове втілення. Вісник ДАКККіМ. Політологія. Вип.1. 2013. С. 263–269.
2. Нагорна Л. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. Київ: Світогляд, 2005. 315 с.
3. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 342 с.
4. Ващук Т. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2007. (33). с. 182–185.
5. Кондратенко Н. Український політичний дискурс: текстуалізація реальності: Монографія. Одеса: Чорномор'я, 2007. 156 с.
6. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність: монографія. Київ, 2002. 392 с.
7. Вусик Г., Антонюк О. Сучасний політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2020. № 12. Т. 2. С. 213–217.
8. Бутова І. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. Вісник Львівського університету. Серія: Іноземні мови. 2009. Вип. 16. С. 232–238.
9. Руда О. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі: монографія. Київ: Інститут української мови, 2012. 232 с.
10. Литвин А. Публічні комунікації президентів України та роль спічрайтерів у цьому процесі. Обрії друкарства. 2020. № 1. С. 109–119.

УДК 811.161.2

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.31.4>**ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ПРИКОРДОННОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ****MAIN STAGES OF FORMATION OF BORDER TERMINOLOGY****Лазарчук Д.С.,***orcid.org/0009-0006-0874-337X**здобувач ступеня "Доктор філософії"**Донецького національного університету імені Василя Стуса*

Статтю присвячено аналізу прикордонної термінології, що супроводжувала суспільство протягом ключових етапів його історії. Розглянуті термінологічні одиниці, що виникли та еволюціонували протягом різних історичних періодів, відзначились унікальністю та різноманітністю їхнього вживання. У статті досліджено термінологічні одиниці, характерні для різних періодів, зокрема: періоду Київської Русі, часів Великого князівства Литовського, козаччини, Української Народної Республіки, часів перебування під радянською владою та періоду незалежності України. Специфіку прикордонної термінології на кожному з цих етапів вивчено в контексті соціокультурного та політичного середовища свого часу. Звернено увагу на терміни, які визначали статус кордонів, їхню роль у торгівлі, обороні та міжнародних відносинах.

Особливий акцент у статті зроблено на тлумаченні та функційному навантаженні термінів протягом різних історичних періодів. Досліджено, як саме змінювалося сприйняття та використання тих чи тих термінів у контексті історичних та культурних змін. Також було враховано вплив різних історичних чинників на трансформацію прикордонної термінології, що робить статтю важливим внеском у розуміння еволюції мовної сфери в контексті прикордонних територій на теренах України. Такий підхід надає статті ключового значення, адже це сприяє розумінню взаємодії України з сусідніми націями та визначення її культурної ідентичності через взаємовідносини на прикордонних територіях.

Прикордонна термінологія є важливим аспектом у розумінні історії та культурної ідентичності України, а це певною мірою відображає динаміку взаємовідносин із сусідніми націями та державами. Стаття спрямована на внесок у більш глибоке розуміння еволюції мовної сфери прикордонних територій, враховуючи важливі історичні та культурні вектори розвитку.

Ключові слова: термін, термінологічна одиниця, становлення термінології, військовий термін, прикордонна термінологія.